

WYROK Z DNIA 1 LUTEGO 2006 R.

V KK 226/05

Skoro naruszenie reguł ostrożności wymaganych w określonych okolicznościach, należy do znamion strony przedmiotowej czynu zabronionego popełnionego nieumyślnie, a tym samym warunkuje bezprawność określonego zachowania oskarżonego, to wagę i znaczenie naruszonych reguł ostrożności, także stopień ich naruszenia, należy postrzegać – w kontekście wszystkich przesłanek wskazanych w art. 115 § 2 k.k. – jako dominujące w ocenie stopnia społecznej szkodliwości takiego czynu.

Przewodniczący: sędzia SN H. Gradzik.

Sędziowie SN: J. Dołhy, W. Płóciennik (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Krajowej: B. Drozdowska.

Sąd Najwyższy w sprawie Krzysztofa S. oskarżonego z art. 155 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 1 lutego 2006 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Okręgowego w Legnicy na niekorzyść oskarżonego od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 22 lutego 2005 r., uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 5 listopada 2004 r., i umarzającego postępowanie na podstawie art. 1 § 1 k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k.

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę p r z e k a z a ł Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 listopada 2004 r. Sąd Rejonowy w G.:

- I. uznał Krzysztofa Henryka S. za winnego tego, że 4 kwietnia 2003 r. w G., działając w sposób nieumyślny, jako operator spychacza typu DET – 250 wykonał manewr opuszczenia pługu spychacza bez wcześniejszego sprawdzenia czy w zasięgu pracy ruchomych elementów spychacza nie znajdują się inne osoby i przygniótł spychaczem Andrzeja W., powodując jego śmierć na miejscu, tj. przestępstwa z art. 155 k.k. i za to na podstawie wskazanego przepisu wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności,
- II. na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie wymierzonej kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby,
- III. na podstawie art. 71 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 20 stawek dziennych grzywny przyjmując, że wysokość jednej stawki wynosi 10 zł,
- IV. wymierzył oskarżonemu 150 zł opłaty i zwolnił go od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych.

Wyrok ten został zaskarżony w całości apelacją obrońcy oskarżonego. Skarżący, powołując się na przepisy art. 427 § 1 i 2 i 438 pkt 3 k.p.k., zarzucił wyrokowi błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uzasadnia uznanie oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, gdyż pomiędzy jego zachowaniem, a powstaniem skutku w postaci śmierci pokrzywdzonego istnieje adekwatny związek przyczynowy podczas, gdy prawidłowa ocena tego ma-

teriału, a w szczególności wyjaśnień oskarżonego, zeznań świadków Adama C. i Jana N. świadczą o braku podstaw pozwalających na ustalenie winy oskarżonego w zakresie czynu, za który został skazany.

W następstwie opisanego zarzutu skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z dnia 22 lutego 2005 r., Sąd Okręgowy w L. uchylił zaskarżone orzeczenie i na podstawie art. 1 § 2 k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. postępowanie karne wobec oskarżonego umorzył, zaś kosztami „postępowania” obciążył Skarb Państwa.

Wyrok sądu odwoławczego został zaskarżony w drodze kasacji w całości, na niekorzyść oskarżonego, przez Prokuratora Okręgowego w L. Skarżący zarzucił orzeczeniu: rażące naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 115 § 2 k.k., które miało istotny wpływ na treść wyroku, polegające na pominięciu przez Sąd Okręgowy w L. przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu okoliczności wymienionych w tym przepisie, a to rodzaju naruszonego dobra, rozmiarów wyrządzonej szkody, wagi naruszonych przez oskarżonego obowiązków oraz rodzaju naruszonych reguł ostrożności i stopnia ich naruszenia, przy jednoczesnym wzięciu pod uwagę okoliczności niewyszczególnionych w tym przepisie w postaci przyczynienia się w dużej mierze do zaistniałego skutku samego pokrzywdzonego i braku właściwej organizacji pracy w miejscu zatrudnienia oskarżonego, podczas gdy prawidłowa ocena znikomej społecznej szkodliwości czynu wymaga ustosunkowania się przez sąd do wszystkich elementów zawartych, tylko i wyłącznie, w art. 115 § 2 k.k.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, choć nie wszystkie podniesione w niej argumenty są trafne.

Przepis art. 115 § 2 k.k. zawiera zamknięty katalog okoliczności, które należy uwzględniać przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu. Do okoliczności tych należą: rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiar wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, waga naruszonych przez sprawcę obowiązków, postać zamiaru, motywacja sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Zamknięty charakter tego katalogu powoduje, że przewidziany w art. 438 pkt 1 k.p.k. zarzut obrazy prawa materialnego może być zasadnie postawiony jedynie wówczas, gdy przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości pominięto okoliczności (lub okoliczność) wymienione w art. 115 § 2 k.k. lub wzięto pod uwagę okoliczności lub (okoliczność) niewymienione w tym przepisie (por. wyrok SN z dnia 19 października 2004 r., II KK 355/04, Lex nr 141299). Jest oczywiste, że poszczególne, wymienione wyżej, okoliczności zaważą na ocenie stopnia społecznej szkodliwości określonego zachowania tylko wtedy, gdy w danym przypadku w ogóle występują. Przykładowo, postać zamiaru, nie może być brana pod uwagę przy określaniu stopnia społecznej szkodliwości działań albo zaniechań urzeczywistniających znamiona typów nieumyślnych. Uwzględniając powyższą uwagę należy stwierdzić, że natężenie społecznej szkodliwości konkretnego zachowania stanowi zawsze pochodną czynników wymienionych w art. 115 § 2 k.k. Nie oznacza to jednak, że waga przypisywana poszczególnym wyznacznikom stopnia społecznej szkodliwości czynu zawsze powinna być jednako- wa. To, który z czynników wymienionych w omawianym przepisie bardziej, a który mniej wpływa na stopień społecznej szkodliwości konkretnego zachowania zależy w przeważającej mierze od tego, jaki typ czynu zabronio- nego wchodzi w grę oraz od okoliczności konkretnego wypadku (por. J. Ma- jewski w: A. Zoll red. Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Tom I, Kra-

ków 2004, s. 1391). Znaczenie i waga poszczególnych okoliczności rzutu-
jących na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu zależy więc także
od tego, czy przedmiotem osądu jest czyn popełniony umyślnie czy nieu-
myślnie. Z definicji zawartej w art. 9 § 2 k.k. wynika, że czyn zabroniony
popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popeł-
nienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaga-
nej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu
przewidywał albo mógł przewidzieć. Oznacza to, że ustawodawca narusze-
nie reguł ostrożności zaliczył do znamion charakteryzujących stronę
przedmiotową typu czynu zabronionego, tj. do znamion decydujących w
ogóle o karalności danego zachowania (por. A. Zoll, Kodeks karny ..., s.
149). Ze wskazaną regulacją koresponduje umieszczenie w art. 115 § 2
k.k., wśród okoliczności rzutu-jących na ocenę stopnia społecznej szkodli-
wości czynu, rodzaju naruszonych reguł ostrożności i stopnia ich narusze-
nia. Skoro naruszenie reguł ostrożności wymaganych w danych okoliczno-
ściach, należy do znamion strony przedmiotowej czynu zabronionego po-
pełnionego nieumyślnie, a tym samym warunkuje bezprawność określo-
nego zachowania oskarżonego, to wagę i znaczenie naruszonych reguł
ostrożności, także stopień ich naruszenia, należy postrzegać, w kontekście
wszystkich przesłanek wskazanych w art. 115 § 2 k.k., jako dominujące w
ocenie stopnia społecznej szkodliwości takiego czynu.

Przechodząc na grunt przedmiotowej sprawy przypomnieć należy, że
decydując się na uznanie, iż zarzucony oskarżonemu czyn nacechowany
jest znikomym stopniem społecznej szkodliwości, sąd odwoławczy wskazał
w uzasadnieniu swojego orzeczenia, że nie przeciwstawia się temu ani cha-
rakter zarzuconego czynu ani zaistniały skutek, którego – jak zaznaczono –
nie zbagatelizowano. Oznacza to, że Sąd Okręgowy w L. nie pominął ani
charakteru naruszonego zachowaniem oskarżonego dobra, ani szkody po-
strzeganej przez pryzmat zaistniałego skutku. Odmienne stanowisko wyra-

żone w kasacji Prokuratora Okręgowego w L. nie znajduje więc uzasadnienia. W rozważaniach sądu odwoławczego pominięto natomiast całkowicie zarówno rodzaj naruszonych przez oskarżonego reguł ostrożności, jak i stopień ich naruszenia. W zwięzłych wywodach odnoszących się do oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu okoliczności te nie zostały poddane jakiegokolwiek wartościowaniu, choć brano je pod uwagę, odnosząc się do podnoszonego w apelacji zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdzono przecieź, że „(...) oskarżony uruchamiając w takich okolicznościach koparkę i opuszczając pług nie zachował ostrożności wynikającej już z elementarnych zasad obowiązujących każdego użytkownika pojazdów mechanicznych, nie mówiąc już o tak ciężkim pojeździe jaki wówczas obsługiwał. (...) Z całą pewnością takie zachowanie oskarżonego było sprzeczne z podstawowymi regułami bezpieczeństwa pracy i pozostaje, co trafnie przyjął Sąd Rejonowy, w związku przyczynowym z zaistniałym później tragicznym skutkiem, który oskarżony powinien był przewidzieć”.

Zgodzić się należy ze skarżącym, że sąd odwoławczy z obrazą art. 115 § 2 k.k. uznał za okoliczności wpływające na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu i rzutujące w konsekwencji na uznanie, iż nacechowany jest on znikomą szkodliwością, przyczynienie się do zaistnienia skutku przez samego pokrzywdzonego oraz złą organizację pracy, postrzeganą jako przyczynienie się pracodawcy. Zachowanie pokrzywdzonego, pojmowane jako przyczynienie się przez niego do powstania skutku oraz przyczynienie się pracodawcy, nie należą do zamkniętego katalogu okoliczności decydujących o stopniu społecznej szkodliwości czynu, nie mogły więc być brane za podstawę oceny tego stopnia. Zgodnie z art. 53 § 2 k.k. okoliczności tego rodzaju mogą i powinny mieć stosowny wpływ na wymiar kary (por. przywoływany już wyrok SN z dnia 19 października 2004 r.).

W konsekwencji powyższych rozważań należało uchylić zaskarżony wyrok, a sprawę przekazać Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W ponowionym postępowaniu sąd odwoławczy będzie zobowiązany do respektowania poczynionych uwag odnoszących się zwłaszcza do rozumienia art. 115 § 2 k.k. oraz wagi poszczególnych elementów rzutujących na ocenę stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu.